27. תזריע. ענוותנותו של אברהם אבינו, גאולה שלעתיד לבוא. (ויקרא נב/א)

1. <u>הרקע</u>

רבי אלעזר הוה אזיל למחמי לאבוי והוה עמיה רבי אבא ר׳ אלעזר הלך לבקר את אביו והיה אתו ר׳ אבא. **א״ר אבא: ׳נימא מלין דאורייתא ונזיל׳.** ׳נאמר כמה דברי תורה תוך כדי הליכה׳.

2. <u>שאלה</u>

פתח רבי אלעזר ואמר (בראשית יב 13): אִמְרִי נָא אֲחֹתִי אָתְּ [לְמַעַן יִיטַב לִי בַּעֲבוּרֵךְ]. האי קרא קשיא! פסוק זה קשה (להבנה). **וכי אברהם דאיהו דחיל חטאה** שהיה ירא חטא, **רחימו דקב״ה הוה** אהוב ה׳, **אמר הכי על אתתיה בגין דיוטבין ליה?!** כך אמר אברהם על אשתו, כדי שייטב לו (הוא שהיה ירא חטא, אהובו של הקב״ה?!).

3. <u>תשובה ראשונה</u>

אלא אברהם אף על גב דהוה דחיל חטאה אלא למרות שאברהם היה ירא חטא, **לא סמיך על זכותא דיליה,** לא סמך על זכויותיו **ולא בעא מן קב״ה לאפקא זכותיה** ולא רצה שהקב״ה יתן לו שכר על זכויותיו, **אלא על זכותא דאתתיה,** אלא (סמך) על זכויות אשתו **דירווח בגינה ממונא דשאר עמין** על מנת שירוויח כסף של שאר העמים בזכותה, **דהא ממונא באתתיה זכי ליה בר נש** כי האדם זוכה בכסף בזכות אשתו[1] **הה״ד (משלי יט 14): בַּיִת וָהוֹן נַחֲלַת אָבוֹת, וּמֵה׳ אִשָּׁה מַשְׂכֶּלֶת: מאן דזכי ב-אִשָּׁה מַשְׂכֶּלֶת זוכה בכלא** מי שזכה באשה חכמה זוכה בכל, **וכתיב (שם 31): פָּטַח פָּהּ לֶב בַּעְלָהּ, וְשָׁלָל לֹא יֶחְסָר. אברהם הוה אזיל בגינה למיכל שללא משאר עמין** אברהם היה נהנה משלל העמים בזכותה (וְשָׁלָל לֹא יֶחְסָר). **וסמיך על זכותא דילה דלא יכלון לאענשא ליה ולחייכא בה** וסמך על זכותה שלא יוכלו להענישו ולפגוע בה, **ובגיני כך לא יהיב מדי למימר אחותי היא** לכן לא נתן להם כלום (לא נתן להם הזדמנות לפגוע בו) כשאמר ״אחותי היא״.

4. <u>תשובה שנייה</u>

ולא עוד אלא דחמא חד מלאכא אזיל קמה ואמר ליה לאברהם לא תדחל מנה ולא עוד אלא הוא ראה מלאך שהיה הולך לפניה ואמר לו: אל תפחד עבורה, **קב״ה שדר לי לאפקא לה ממונא דשאר עמין ולנטרא לה מכלא** הקב״ה שלח אותי להוציא בזכותה כסף של שאר העמים ולשמור אותה מכל (רע), **וכדין לא דחיל אברהם מאתתיה אלא מניה** לכן אברהם לא פחד עבורה אלא עבורו, **דלא חמא עמיה מלאכא אלא עמה** כי לא ראה מלאך (מלווה) אותו אלא אותה, **אמר הא היא מתנטרא ואנא לא נטירנא** אמר: היא שמורה ואילו אני אינני שמור, **ובגיני כך אמר** לכן אמר: **אִמְרִי נָא אֲחֹתִי אָתְּ.**

5. <u>שאלה</u>

יִיטַב לִי: ׳׳ייטיבו לי׳ מבעי ליה היה צריך להיות כתוב ׳׳ייטיבו לי׳. **דכתיב (שם 12): וְהָיָה כִּי יִרְאוּ אֹתָךְ הַמִּצְרִים, וְאָמְרוּ אִשְׁתּוֹ זֹאת. ועל דא ׳׳ייטיבו לי׳ מבעי ליה!** לכן, היה צריך להיות כתוב ייטיבו לי!

6. <u>תשובה</u>

אלא יִיטַב לִי: דא דאזיל קמך. אלא יִיטַב לִי, פירוש: אותו (מלאך) שהולך לפניך.

יִיטַב לִי, בהאי עלמא קב״ה בממונא. הוא הקב״ה המטיב לי בממון בעולם הזה.

---

[1] מס׳ בבא מציעא נט/א: אמר ר׳ חלבו: לעולם יהא אדם זהיר בכבוד אשתו, שאין ברכה מצויה בתוך ביתו של אדם אלא בשביל אשתו, שנאמר (בראשית יב 16): וּלְאַבְרָם הֵיטִיב בַּעֲבוּרָהּ, והיינו דאמר להו רבא לבני מחוזא: אוקירו לנשייכו כי היכי דתתעתרו.

וְחָיְתָה נַפְשִׁי: בההוא עלמא. בעולם הבא.

בְּגָלָלֵךְ: דלא תסטי מן אורחא דקשוט שלא תסורי מדרך האמת, **דאי אזכי בגינך בממונא בהאי עלמא, ותסטי אנת באורחא** אם אזכה בזכותך בכסף בעולם הזה ואת, תסורי מדרך (האמת) **הא מיתא זמינא בההוא עלמא** הלא מוות מזומנת בעולם ההוא **אלא תסתמר דתחי נפשי בההוא עלמא בְּגָלָלֵךְ.** אלא שמרי (את דרך האמת) כדי שתחיה נפשי בעולם ההוא בְּגָלָלֵךְ.

7. <u>המלאך שמר על שרה</u>

ובגין דההוא מלאכא אזיל קמה לנטרא לה המלאך היה הולך לפניה לשמור אותה, **מה כתיב? (בראשית יב 17): וַיְנַגַּע ה׳ אֶת פַּרְעֹה [נְגָעִים גְּדֹלִים וְאֶת בֵּיתוֹ] עַל דְּבַר שָׂרַי [אֵשֶׁת אַבְרָם]: ודאי** בוודאות (הכה המלאך לפי פקודתה), **דהות אמרת למלאכא מחי והוא מחי** שהייתה אומרת למלאך: 'הכה' והוא היה מכה[2], **ועל דא לא דחיל אברהם מנה כלום** על כן לא פחד אברהם עבורה כלל, **דהא היא מתנטרא** כי הייתה שמורה. **ומה דחיל? מגרמיה דחיל, דלא חמא עמיה נטורא הכי** ובמי פחד? פחד לעצמו כי לא ראה עמו שום שמירה. **ת״ח:** בא וראה. **עשר זמנין פקידת שרה למלאכא למחאה לפרעה ובעשר מכתשין אלקי** אמרה שרה עשר פעמים למלאך להכות, והוא הכה עשר פעמים. **סימנא עבדת שרה לבנהא בתרהא דמצרים** סימן עשתה שרה לבניה במצרים[3].

8. <u>לעתיד לבוא</u>

ר׳ אבא פתח (מיכה ז 15): כִּימֵי צֵאתְךָ מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם אַרְאֶנּוּ נִפְלָאוֹת: זמין קב״ה לאחזאה פורקנא לבנוי עתיד הקב״ה להראות גאולה לבניו **כאינון יומין דשלח קב״ה לאפקא לישראל** (ימים אלו יהיו דומים) לימים ששלח הקב״ה כדי להוציא את ישראל (ממצרים) **ואחזי אינון מכתשין המכות במצראי** והראה אלו המכות במצרים **ואלקי לון בגיניהון דישראל** והכה אותם בשביל ישראל.

ת״ח, מה בין פורקנא דא לפורקנא דמצרים בא וראה. מהו ההבדל בין הגאולה לעתיד לבא לבין גאולת מצרים? **פורקנא דמצרים הוה בחד מלכא ובמלכו חדא,** גאולת מצרים התרחשה עם מלך אחד ובמלכות אחת, **הכא בכל מלכין דעלמא** (לעתיד לבא, הגאולה תהיה) עם כל מלכי העולם, **וכדין יתייקר יתכבד קב״ה בכל עלמא וינדעון כלא שלטנו דקב״ה** כך ששמו של הקב״ה יתכבד בכל העולם ויידעו כולם שלטונו של הקב״ה. **וכלהו ילקון במכתשין עלאין** וכולם יוכו במכות עליונות (קשות) **על חד תרין בגין דיסרבון כלהו בישראל משום שסרבו לשלוח את ישראל** כי כולם סרבו לשלוח את ישראל, **וכדין יתגלי שולטניה דקב״ה** כך יתגלה שלטונו של הקב״ה **דכתיב (זכריה יד 9): וְהָיָה ה׳ לְמֶלֶךְ עַל כָּל הָאָרֶץ בַּיּוֹם הַהוּא יִהְיֶה ה׳ אֶחָד וּשְׁמוֹ אֶחָד: וכדין כלהו יתנדבון בהו בישראל לקב״ה** כל האומות תתנדבנה להביא את ישראל לה׳ **הה״ד (ישעיה סו 20): וְהֵבִיאוּ אֶת כָּל אֲחֵיכֶם [מִכָּל הַגּוֹיִם מִנְחָה לַה׳ בַּסּוּסִים וּבָרֶכֶב וּבַצַּבִּים וּבַפְּרָדִים וּבַכְּרָכֹרוֹת, עַל הַר קָדְשִׁי יְרוּשָׁלַם אָמַר ה׳. כַּאֲשֶׁר יָבִיאוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֶת הַמִּנְחָה בִּכְלִי טָהוֹר בֵּית ה׳]. כדין קיימין אבהן בחדווא** אז יקומו האבות לתחייה בשמחה **למחמי פורקנא דבנייהו כמלקדמין** לראות את ישועת בניהם כבראשונה, **הה״ד פְּדֵמֵי צֵאתְךָ מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם אַרְאֶנּוּ נִפְלָאוֹת.**

אמן כן יהי רצון. ברוך ה׳ לעולם אמן ואמן, ימלוך ה׳ לעולם אמן ואמן:

---

[2] רש״י: על דבר שרי - על פי דבורה, אומרת למלאך הך והוא מכה.

[3] מעשה אבות סימן לבנים